

ОТА-ОНАЛАР ВА ТАРБИЯЧИЛАР ҲАМКОРЛИГИДА ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ ЖАРАЁНИНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ

Джолдасбаева Набира

36- сонли УТДМТТ

Аннотация: Ушбу мақолада таълим-тарбия жараёнида ота-оналар ва тарбиячиларнинг самарали ҳамкорлиги масаласи таҳлил қилинади. Ҳамкорликнинг шакллари, мазмуни ва унда қўлланиладиган замонавий ёндашувлар очиб берилади. Болаларнинг маънавий-ахлоқий ривожланиши, ижтимоийлашуви ва индивидуал хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда ота-оналар билан ишлашда педагогик усул ва воситаларнинг аҳамияти асослаб берилади.

Калит сўзлар: ота-она, тарбиячи, ҳамкорлик, таълим-тарбия, педагогик мулоқот, оилавий тарбия, ижтимоий шериклик.

КИРИШ

Бугунги кунда жамиятда юз бераётган ўзгаришлар, глобал ахборот оқими ва янгилаиб бораётган таълим тизими таълим-тарбия жараёнининг самарадорлигини оширишга оид янгича ёндашувларни талаб этмоқда. Бу жараёнда бола шахсини шакллантиришда фақат мактабгача таълим ёки мактабнинг ўзи етарли эмас. Айниқса, мактабгача ёшдаги болалар билан ишлашда фақат тарбиячи эмас, балки ота-оналар ҳам асосий ҳамкор сифатида майдонга чиқади.

Замонавий педагогика ота-оналар ва таълим муассасаси ўртасидаги ҳамкорликни ижтимоий шериклик асосида йўлга қўйишни таклиф этади. Бу – фақат ахборот алмашиш эмас, балки бола ривожини учун биргаликда стратегик режалар тузиш, болага таъсир этувчи муҳитни мувофиқлаштириш, ота-оналарни тарбия жараёнига тўлиқ жалб этишни ўз ичига олади.

Шу муносабат билан ота-оналар ва тарбиячилар ҳамкорлиги нафақат таълим муассасасининг ички сиёсатига, балки жамиятнинг барқарор тараққиётига ҳам таъсир кўрсатади. Ҳар бир оила, ҳар бир бола учун мос ва мақбул тарбия муҳитини яратишда ота-она ва педагог ўртасидаги ўзаро ишонч, ахлоқий қадриятлар, ҳамкорлик усуллари ҳал қилувчи омилга айланмоқда.

Ота-оналар ва тарбиячилар ҳамкорлигининг педагогик аҳамияти

Оила – бола шахсини шаклланишининг биринчи ва асосий муҳити ҳисобланади. Ота-оналар боланинг илк ижтимоийлашувида, дунёқараши, ахлоқий қарашлари, қизиқишлари ва маънавий қадриятларини шакллантиришда муҳим ўрин тутаяди. Тарбиячи эса ушбу жараённи тизимли равишда давом эттирувчи ва йўналтирувчи шахс сифатида чиқади. Шу боис, ота-

оналар ва тарбиячилар ўртасидаги узвий ҳамкорлик бола ривожланиши учун қулай психологик ва ижтимоий муҳитни яратади.

Ҳамкорлик шакллари ва усуллари

Ота-оналар ва тарбиячилар ҳамкорлигини амалга ошириш учун турли шакллардан фойдаланиш мумкин:

- Ота-оналар йиғинлари – умумий масалалар муҳокамаси ва ахборот алмашиш майдони.
- Индивидуал суҳбатлар – бола хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда шахсий маслаҳатлар.
- Семинар ва тренинглар – ота-оналарнинг педагогик билимини ошириш мақсадида.
- Биргаликдаги тадбирлар – бола иштирокидаги байрамлар, ижодий кечалар, спорт мусобақалари.
- Ота-оналар учун маслаҳат кунлари – савол-жавоблар ва маслаҳат бериш фаолияти.

Муаммолар ва уларнинг ечим йўллари

Амалиётда кўпинча ота-оналар тарбия муассасаси билан ҳамкорликка етарлича тайёр бўлмаслиги мумкин. Баъзилар бола тарбиясини тўлиқ давлат муассасаси зиммасига юкламоқчи бўлади. Шу боис, тарбиячи ота-оналарни фаол равишда жалб этиш, уларни педагогик жараёнга қўшиш, боланинг умумий ривожланишида ўз ҳиссаларини англантишга кўмаклашиши лозим.

Ҳамкорликда мулоқот маданияти

Ота-оналар ва тарбиячилар ўртасида самарали ҳамкорликни таъминлашнинг асосий шarti – бу маданиятли ва конструктив мулоқотни ташкил қилишдир. Мулоқот маданияти нафақат ахборот алмашинувини, балки ўзаро ҳурмат, ишонч, психологик қўллаб-қувватлаш, бағрикенглик ва тинглаш каби муҳим ахлоқий-педагогик мезонларни ўз ичига олади. Агар педагог ва ота-она ўртасидаги мулоқот бир томонлама, руҳан босимли, ёки формал тусда бўлса, бундай ҳамкорликдан кутилган самара келмайди.

Мулоқот маданияти, аввало, тарбиячининг касбий қобилиятларига боғлиқ. У ўз сўзларини тўғри, одобли ва ҳиссий жиҳатдан бетараф тарзда баён этиши, ота-онанинг нуқтаи назарини эшитишга тайёр туриши керак. Ота-она эса ўз фарзандининг ривожига дахлдор масалаларда фақат талаб қилиш эмас, балки конструктив таклифлар, ёрдам ва фаол иштирок билан ёндашиши лозим. Шу тарздаги маданиятли мулоқот орқали бола манфаатидаги умумий ечимга келиш осонлашади.

Мулоқот маданиятининг муҳим жиҳатлари қуйидагилардан иборат:

- Ўзаро ҳурмат: Тарбиячи ҳам, ота-она ҳам бир-бирининг фикрига нисбатан ҳурмат билан ёндашиши керак. Ҳеч бир тараф ўзини устун қўймаслиги, ҳар бир мулоқот тенглик ва самимийлик асосида бўлиши керак.

- Тинглаш қобилияти: Самарали мулоқот — фақат гапириш эмас, балки тинглашни ҳам талаб қилади. Тарбиячи ота-онани диққат билан тинглаши, уларнинг изоҳлари ва хавотирларига жиддий муносабат билдириши шарт.

- Эмоционал зеҳн ва дипломатия: Айрим вазиятларда мулоқот тортишувларга олиб келиши мумкин. Бундай пайтда педагогдаги юқори даражадаги эмоционал зеҳн (emotional intelligence) ва дипломатик ёндашув вазиятни босиқлик билан ҳал қилишга ёрдам беради.

- Мулоқотда шаффофлик: Боланинг ривож, ҳаракатлари, муваффақиятлари ёки муаммолари тўғрисидаги маълумотлар очиқ ва холисона муҳокама қилиниши керак. Ота-она бу маълумотлар орқали ўз фарзандининг мактабгача таълим муассасасидаги ҳолатини билиб бориши, тарбиячи эса ота-онанинг қарашларини ҳисобга олган ҳолда тарбиявий чораларни белгиланиши мумкин.

- Ижобий муомала услуби: Мулоқот давомида айблаш, танбеҳ бериш ёки таҳдид қилишга йўл қўйилмаслиги керак. Бундан кўра, ижобий мотивация, мулойимлик ва ташаббусларни қўллаб-қувватлаш каби ёндашувлар самарали ҳисобланади.

Бугунги кунда мультимедиа воситалари, мессенжерлар ва онлайн платформалар орқали мулоқотни янада осонлаштириш имконияти пайдо бўлган. Шунинг учун мулоқот фақат анъанавий йиғилишлар ва суҳбатлар билан чекланиб қолмаслиги, балки замонавий технологиялар орқали ҳам ташкил этилиши мақсадга мувофиқ.

Шу ўринда, ҳар бир педагог ўз мулоқот маданиятини шакллантириш ва ривожлантириш устида мунтазам ишлаши керак. Чунки ота-она билан олиб бориладиган ҳар бир мулоқот орқали бола тарбиясига дахлдор муҳит яратилади. Бундай муҳитда бола ўзини қўллаб-қувватланган, қадрланган ва муҳим шахс сифатида ҳис этади, бу эса унинг ижтимоий ва шахсий ривожланишини тезлаштиради.

Хулоса

Таълим-тарбия жараёнида ота-оналар ва тарбиячиларнинг ҳамкорлиги боланинг ҳар томонлама ривожланишида ҳал қилувчи ўрин тутади. Болаларнинг шахсий, маънавий, ижтимоий ва эмоционал ўсишини таъминлаш учун оила ва таълим муассасаси ўртасида узвий алоқани йўлга қўйиш зарур. Таълим муассасасида фақатгина педагоглар томонидан олиб бориладиган тарбия самарасиз бўлиши мумкин, агар у ота-оналар томонидан қўллаб-қувватланмаса.

Ҳамкорлик – бу икки томонлама ҳаракат, яъни тарбиячилар томонидан ташаббус кўрсатилиши, ота-оналар томонидан эса масъулият билан ёндашув бўлиши керак. Ота-оналар ўз фарзандининг таълим ва тарбиясида фаол иштирок этар экан, улар нафақат боланинг мактабгача ёки мактаб давридаги

ютуқларини таъминлайди, балки унинг келгусидаги шахсий ҳаёти ва фаолиятида ҳам муваффақиятга эришишига замин яратади.

Шу нуқтаи назардан қаралганда, ота-оналар ва тарбиячилар ўртасидаги ҳамкорликни йўлга қўйиш:

- бола шахсини яхлит ҳолда ривожлантиришни таъминлайди;
- тарбия жараёнида қўлланиладиган ёндашувларни уйғунлаштиради;
- педагог ва ота-она ўртасида ўзаро ишонч ва масъулият туйғусини мустаҳкамлайди;

- боланинг таълимга нисбатан ижобий муносабатини шакллантиради;
- ота-оналарнинг педагогик саводхонлигини оширишга хизмат қилади.

Замонавий педагогик ёндашувлар шуни кўрсатмоқдаки, бола ривожига таъсир этувчи ҳар бир омил ўзаро боғлиқ. Уларнинг уйғунлиги – таълим сифати ва самарадорлигининг асосий кафолатидир. Бу борада тарбиячилар ташаббускор бўлиб, ота-оналарни жалб қилиш, уларни қўллаб-қувватлаш ва педагогик маслаҳатлар билан таъминлаш орқали барқарор ва самарали ҳамкорлик муҳитини шакллантиришлари зарур.

Охир-оқибатда, ота-она ва тарбиячи бир мақсад – бола шахсини тарбиялаш ва жамиятга фойдали инсон қилиб вояга етказиш йўлида бирлашса, таълим-тарбия жараёни нафақат самарали, балки маъноли ва мазмунли бўлади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Расулова З.А. Фарзанд тарбиясига оид психологик маслаҳатлар. - Т., 2014. -106-6.
2. Соғинов Н.А., Кодиров У.Д “Соғлом бола шаклланишининг айрим ижтимоий-психологик жihatлари” (Оила кутубхонаси). - Т.: РОИАМ, 2014 .
3. “Мактабгача таълим педагогикаси” уқув- қуланма. Т-2011